

(i) Printed Pages : 7

Roll No. ....

(ii) Questions : 9

Sub. Code : 

|   |   |   |   |
|---|---|---|---|
| 0 | 5 | 1 | 7 |
|---|---|---|---|

Exam. Code : 

|   |   |   |   |
|---|---|---|---|
| 0 | 0 | 0 | 6 |
|---|---|---|---|

**B.A./B.Sc. (General) 6<sup>th</sup> Semester**  
**1048**

**ECONOMICS (In all Mediums)**  
**Paper : Indian Economy**

**Time Allowed : Three Hours]**

**[Maximum Marks : 90**

- Note :—** (1) There are **two** Sections – Section A and Section B.  
(2) Question No. 1 is compulsory.  
(3) In Section B, attempt **one** question from each Unit.

**SECTION—A**

1. Attempt any **nine** of the **twelve** :

- (i) Explain Indian economy as a Mixed economy.
- (ii) Causes of low productivity in Indian agriculture.
- (iii) Consolidation of Holdings.
- (iv) Role of Public Sector in Indian economy.
- (v) Liberalisation.
- (vi) Difference between Cottage and Small Scale Industries.
- (vii) Export promotion.
- (viii) Principles of federal finance.
- (ix) Give features of MNCs.
- (x) Causes of poverty in India.
- (xi) Effects of inflation.
- (xii) Reasons for Consumer Protection.

9×2=18

## SECTION—B

**Note :—**Attempt any **one** out of each Unit.

### UNIT—I

2. Explain main features of Indian Economy on the eve of Independence. 18
3. What is Green Revolution ? What impact it had on Indian Economy ? 5,13

### UNIT—II

4. What are the problems of industrial development in India ? Give suggestions to solve them. 9,9
5. Explain and critically evaluate Industrial Policy of 1991. 18

### UNIT—III

6. Explain features of Indian Taxation System. What are its defects ? 9,9
7. What is meant by Balance of Payments ? What are the causes of adverse Balance of Payments ? How is it corrected ? 2,8,8

## UNIT—IV

8. What are the causes of unemployment in India ? What steps have been taken by government in recent years to solve this problem ? 9,9
9. What are the main objectives of Indian Planning ? Discuss the failures of Planning in India. 9,9

### (हिन्दी माध्यम)

- नोट :— (1) प्रश्नपत्र में दो भाग – भाग क तथा भाग ख दिए गए हैं।  
(2) प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य है।  
(3) भाग ख के प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न करो।

#### भाग-क

1. 12 प्रश्नों में से 9 प्रश्न करो :-

- (i) मिश्रित अर्थव्यवस्था के रूप में भारतीय अर्थव्यवस्था की व्याख्या करी।
- (ii) भारतीय कृषि में कम उत्पादकता के कारण।
- (iii) धारण का दृढीकरण।
- (iv) भारतीय अर्थव्यवस्था में सार्वजनिक क्षेत्र की भूमिका।
- (v) उदारीकरण।
- (vi) कुटीर तथा लघु पैमाना उद्योग के मध्य अंतर स्पष्ट करो।
- (vii) निर्यात उन्नति।
- (viii) संघीय वित्त के सिद्धांत।
- (ix) एम.एन.सी. के लक्षण लिखें।

(x) भारत में गरीबी के कारण।

(xi) स्फीती का प्रभाव।

(xii) उपभोगता सुरक्षा के कारण।

9×2=18

### भाग—ख

नोट :— प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न करो।

#### यूनिट—I

2. स्वतंत्रता की संध्या पर भारतीय अर्थव्यवस्था के मुख्य लक्षणों की व्याख्या कीजिए। 18
3. हरित क्रांति क्या है ? भारतीय अर्थव्यवस्था पर इसका क्या प्रभाव था ? 5,13

#### यूनिट—II

4. भारत में औद्योगिक विकास की क्या समस्याएं हैं ? इनको सुलझाने के लिए सुझाव दें। 9,9
5. 1991 की औद्योगिक नीति की व्याख्या तथा आलोचनात्मक मूल्यांकन करें। 18

#### यूनिट—III

6. भारतीय कराधान प्रणाली के लक्षणों की व्याख्या करो। इसकी त्रुटियां क्या हैं ? 9,9
7. भुगतान का संतुलन क्या है ? प्रतिकूल भुगतान के संतुलन के क्या कारण हैं ? इसे कैसे ठीक किया जाता है ? 2,8,8

## ਯੂਨਿਟ—IV

8. ਭਾਰਤ ਮੇਂ ਬੇਰੋਜਗਾਰੀ ਕੇ ਕਥਾ-ਕਾਰਣ ਹੈਂ ? ਇਸ ਸਮਸਥਾ ਕੋ ਸੁਲਝਾਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹਾਲ ਹੀ ਮੇਂ ਕੁਝ ਕਥੋਂ ਮੇਂ ਕਥਾ ਕਦਮ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹੈਂ ? 9,9
9. ਭਾਰਤੀਯ ਯੋਜਨਾ ਕੇ ਮੁਖਯ ਉਦੇਸ਼ਯ ਕਥਾ ਹੈਂ ? ਭਾਰਤ ਮੇਂ ਯੋਜਨਾਓਂ ਕੀ ਅਸਫਲਤਾ ਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 9,9

### (ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

- ਨੋਟ :— (1) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਭਾਗ – ਭਾਗ ਓ ਅਤੇ ਭਾਗ ਅ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।
- (2) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।
- (3) ਭਾਗ ਅ ਦੇ ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

### ਭਾਗ—ਓ

1. 12 ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 9 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :
- (i) ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
  - (ii) ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਦੇ ਕਾਰਣ।
  - (iii) ਧਾਰਨ ਦਾ ਕੰਸੋਲੀਡੇਸ਼ਨ।
  - (iv) ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।
  - (v) ਉਦਾਰੀਕਰਣ।
  - (vi) ਕੁਟੀਕ ਅਤੇ ਲਘੂ ਪੈਮਾਨਾ ਉਦਯੋਗ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
  - (vii) ਨਿਰਯਾਤ ਵਾਧਾ।
  - (viii) ਸੰਘੀ ਵਿੱਤ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ।
  - (ix) ਐਮ. ਐਨ. ਸੀ. ਦੇ ਲੱਛਣ ਲਿਖੋ।

(x) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਕਾਰਣ।

(xi) ਸਫੀਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ।

(xii) ਉਪਭੋਗਤਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਕਾਰਣ।

9×2=18

### ਭਾਗ—ਅ

ਨੋਟ :— ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

#### ਯੂਨਿਟ—I

2. ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਲੱਛਣਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18

3. ਹਰਿਤ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਕੀ ਹੈ ? ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਉਪਰ ਇਸਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ ? 5,13

#### ਯੂਨਿਟ—II

4. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਕੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹਨ ? ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਸੁਝਾਅ ਦਿਉ। 9,9

5. 1991 ਦੀ ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ। 18

#### ਯੂਨਿਟ—III

6. ਭਾਰਤੀ ਕਰਾਧਾਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਲੱਛਣਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਇਸਦੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਕੀ ਹਨ ? 9,9

7. ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਕੀ ਹੈ ? ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹਨ ? ਇਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? 2,8,8

#### ਯੂਨਿਟ—IV

8. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹਨ ? ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹਾਲੀਆ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਹਨ ? 9,9
9. ਭਾਰਤੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹਨ ? ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਉਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 9,9